P7_TA(2009)0117

Valgevene

Euroopa Parlamendi 17. detsembri 2009. aasta resolutsioon Valgevene kohta

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone olukorra kohta Valgevenes, eelkõige 2. aprilli 2009. aasta resolutsiooni Euroopa Liidu ja Valgevene dialoogi poolaastapõhise hindamise kohta[1];

– võttes arvesse üldasjade ja välissuhete nõukogu 17. novembri 2009. aasta koosoleku järeldusi Valgevene kohta, mille kohaselt jätkatakse viisakeelu rakendamise peatamist teatavate Valgevene ametnike, sealhulgas president Aleksandr Lukašenka suhtes ja pikendatakse piiravaid meetmeid kuni 2010. aasta oktoobrini;

– võttes arvesse komisjoni 3. detsembri 2008. aasta teatist idapartnerluse kohta (KOM(2008)0823);

– võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 19.–20. märtsi 2009. aasta kohtumisel vastu võetud deklaratsiooni idapartnerluse kohta ning 7. mail 2009 Prahas toimunud idapartnerluse teemalisel tippkohtumisel vastu võetud ühisdeklaratsiooni;

– võttes arvesse komisjoni 21. novembri 2006. aasta avaldust Euroopa Liidu valmisoleku kohta uuendada Euroopa naabruspoliitika raames suhteid Valgevene ja tema rahvaga;

– võttes arvesse ELi eesistuja 29. oktoobri 2009. aasta avaldust Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioonis (OSCE) surmanuhtluse kohta Valgevenes;

– võttes arvesse kodukorra artikli 110 lõiget 4,

A. arvestades, et nõukogu tunnistab oma eespool nimetatud 17. novembri 2009. aasta järeldustes, et Euroopa Liidu ja Valgevene vahel on avanenud uued võimalused dialoogiks ja tihedamaks koostööks, mille eesmärk on kiirendada arengut demokraatia ja inimõiguste austamise suunas, ja kinnitab Euroopa Liidu valmisolekut suhteid Valgevenega veelgi tihendada sõltuvalt sellest, kuidas Valgevene edendab demokraatiat, inimõigusi ja õigusriigi põhimõtteid, ning toetada Valgevenet nende eesmärkide saavutamisel;

B. arvestades, et Euroopa Liit näeb Valgevenet partnerina erinevates küsimustes, mis ulatuvad energiajulgeolekust transpordi, kultuurikoostöö, keskkonna ja toiduohutuseni;

C. arvestades, et nõukogu on hinnanud Valgevenes toimunud arengut pärast 16. märtsil 2009. aastal langetatud otsust, kooskõlas nõukogu ühises seisukohas 2009/314/ÜVJP sätestatud tingimustega, ning on otsustanud pikendada 2010. aasta oktoobrini piiravaid meetmeid teatavate Valgevene ametnike vastu, ent peatada kuni selle ajani ELi

---

[1] Vastuvõetud tekstid, P6_TA(2009)0212.

sissesõidule piirangute kohaldamine;

D. arvestades, et alates 2008. aasta oktoobrist on tehtud mõned edusammud, näiteks on vabastatud mitmed poliitvangid ja antud luba kahe sõltumatu ajalehe levitamiseks;

E. arvestades, et vastuseks Valgevene tehtud edusammudele on komisjon juba alustanud Valgevenega tihedamat dialoogi sellistes valdkondades nagu energeetika, keskkond, toll, transport ja toiduohutus;

F. arvestades, et nõukogu kaasas Valgevene oma 20. märtsi 2009. aasta otsusesse idapartnerluse algatuse kohta, mille komisjon käivitas oma eespool nimetatud 3. detsembri 2008. aasta teatisega eesmärgiga suurendada koostööd mitme Ida-Euroopa riigiga; arvestades, et üks Valgevene idapartnerluse algatuses ja selle parlamentaarse koostöö harus Euronest osalemise eesmärke on tihendada koostööd riigi ja ELi vahel, sh inimestevahelisi otsekontakte;

G. arvestades, et Rahvusvaheline Ajakirjanike Föderatsioon, tuginedes oma aruandele koostöös mitme rahvusvahelise valitsusvälise organisatsiooniga toimunud Minski teabekogumismissiooni (20.–24. september 2009) kohta, ei ole täheldanud Valgevenes mingisuguseid märkimisväärseid edusamme meediavabaduse valdkonnas;

H. arvestades, et Valgevene võttis kohustuse arvestada OSCE ja Inimõiguste ja Demokraatlike Institutsioonide Ameti (ODIHR) soovitusi valimisseaduse parandamiseks, et viia see kooskõlla demokraatlike valimiste rahvusvaheliste standarditega, ning kohustuse konsulteerida muudatusettepanekute osas OSCEga; arvestades, et Valgevene parlament kiitis hiljuti heaks valimisseadustiku reformi ilma OSCEga eelnevalt konsulteerimata;

I. arvestades, et Valgevene on ainus Euroopa riik, kus ikka veel kohaldatakse surmanuhtlust; arvestades, et uued surmamõistmisotsused tehti viimaste kuude jooksul;

J. arvestades, et Valgevene president Aleksandr Lukašenka deklareeris 2. novembril 2009. aastal, et „suhted Euroopa Liidu kui tugeva ja tervikliku partneriga on üks põhitegureid Valgevene sõltumatuse ja suveräänsuse ning majandusliku, teadusliku ja tehnoloogilise arengu tagamisel”,

1. toetab nõukogu otsust pikendada 2010. aasta oktoobrini Valgevene teatavate ametnike vastu suunatud piiravaid meetmeid, ent peatada samas kuni selle ajani reisipiirangute rakendamine;

2. rõhutab, et tihedam poliitiline dialoog ja inimõigustealase dialoogi alustamine Euroopa Liidu ja Valgevene vahel peavad viima konkreetsete tulemusteni ja oluliste edusammudeni demokraatlike reformide, inimõiguste ja õigusriigi põhimõtete austamise valdkonnas;

3. tervitab Valgevene konstruktiivset ja aktiivset osalemist idapartnerluses, algatuses, mille eesmärk on tugevdada demokraatiat ja õigusriiki ning edendada Euroopa koostööd; peab Valgevene osalemist idapartnerluses võimaluseks edendada Euroopa Liiduga edasist dialoogi ja suuremat lähenemist, mis põhineb Valgevene valmisolekul ja kohustuste võtmisel kõnealuste eesmärkide saavutamiseks; tervitab Leedu, Valgevene ja Ukraina idapartnerluse raames toimuvat kolmepoolset koostööd, mille prioriteediks on

integreeritud piirihaldamise, transpordi ja transiidi, ühise kultuuri- ja ajaloopärandi, sotsiaalkindlustussüsteemi ja energiavarustuse kindluse projektid;

4. palub komisjonil koostada ühist üleminekukava käsitleva ettepaneku, et määrata Euroopa naabruspoliitika raames välja töötatud tegevuskavadest ajendatuna kindlaks reformiprioriteedid Valgevene jaoks, eesmärgiga taaselustada ELi-Valgevene partnerlus- ja koostöölepingu ratifitseerimise seiskunud protsess; on sellega seoses seisukohal, et alates 1997. aastast peatatud ELi ja Valgevene vaheline partnerlus- ja koostööleping tuleks taasaktiveerida kohe, kui kõik poliitilised reformid on lõpule viidud ja rakendatud;

5. palub, et Euroopa Investeerimispank ja Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank kaaluksid Valgevenele antava finantsabi suurendamist, võttes eriti arvesse väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate olukorda, ning vaadata läbi nende volitused, eesmärgiga ergutada Valgevene üleminekut demokraatiale, pluralistlikule ühiskonnale ja turumajandusele; on veendunud, et võimalik finantsabi tuleks muuta sõltuvaks olulistest edusammudest allpool nimetatud valdkondades;

6. palub komisjonil kaaluda meetmeid parandamaks ärikliimat, kaubandust, investeeringuid, energia ja transpordi infrastruktuuri ning piiriülest koostööd Euroopa Liidu ja Valgevene vahel; võtab teadmiseks Valgevene jõupingutused ja saavutused finants- ja majanduskriisi tagajärgedega võitlemisel ning majandussektori elavdamisel investeerimistakistuste kõrvaldamise ja omandiõiguse ja erasektori reformimise kaudu;

7. rõhutab, et pingutused korruptsiooni vastu võitlemisel ning läbipaistvuse suurendamiseks ja õigusriigi põhimõtete tugevdamiseks, mis on välisinvesteeringute soodustamise seisukohast kõige olulisemad, ei ole olnud piisavad;

8. kutsub komisjoni üles töötama välja soovitused Valgevenega sõlmitavate viisarežiimi lihtsustamist ja tagasivõtmislepinguid reguleerivate direktiivide vastuvõtmiseks, kui vastavad tingimused on täidetud; on veendunud, et nimetatud tegevus on oluline, et saavutada ELi Valgevene-poliitika peamisi eesmärke, milleks on inimestevaheliste kontaktide edendamine, Valgevene kaasamine üleeuroopalistesse ja piirkondlikesse protsessidesse ning demokratiseerumise protsessi pöördumatuks muutmine riigis;

9. nõuab tungivalt, et nõukogu ja komisjon kaaluksid sellega seoses võimalust alandada Valgevene kodanike jaoks Schengeni piirkonda sisenemisel nõutava viisa lõivu ja lihtsustada viisade saamise korda; rõhutab, et kaugem eesmärk on viisavaba liikumine Euroopa Liidu ja Valgevene vahel; nõuab tungivalt, et Valgevene ametivõimud allkirjastaksid ELi naaberriikidega piirialade elanike viisavaba reisimise kokkuleppe;

10. mõistab kindlalt hukka asjaolu, et telekanali TV Belsat direktorile Agnieszka Romaszewskale, Białystoki ülikooli professoritele, Küprose parlamendi liikmele Christos Pourgouridesele ja Leedu parlamendi liikmele Emanuelis Zingerisele keelduti hiljuti andmast sissesõiduviisat;

11. kutsub nõukogu ja komisjoni üles kaaluma – juhul kui Valgevene teeb järgmise aasta jooksul märgatavaid edusamme ning täidab asjassepuutuvad kriteeriumid – alalist reisipiirangute kaotamist ja meetmeid, mis aitaksid kaasa majanduslikule ja sotsiaalsele arengule ning kiirendaksid Valgevene integreerimist Euroopa demokraatlike riikide hulka;

12. märgib, et mõlemapoolselt viljakat dialoogi Valgevene ja Euroopa Liidu vahel tuleks uuesti hoogustada Euronesti parlamentaarse koostöö raames; märgib, et Valgevene kutsutakse täieõiguslikult ja võrdsetel alustel osalema Euronesti parlamentaarsel assambleel – idapartnerluse parlamentaarses harus –niipea, kui on toimunud vabad ja ausad Valgevene parlamendi valimised;

13. on arvamusel, et kõik ELi liikmesriigid ja nende valitsused peaksid oma suhetes kolmandate riikidega olema ühtsed, lähtudes nõukogus kokku lepitud ühistest seisukohtadest; on arvamusel, et Euroopa institutsioonid peaksid järgima ühist strateegiat ja ühendama oma jõupingutused, et saavutada ELi suhetes Valgevenega konkreetseid tulemusi; kutsub kõiki Euroopa Liidu ja liikmesriikide esindajaid üles korraldama eelkõige Valgevene külastamise ajal poliitilisi kohtumisi demokraatliku opositsiooni esindajatega;

14. nõuab tungivalt, et Valgevene jätkaks koostööd Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste bürooga (OSCE/ODIHR) valimisseaduse valdkonnas, ning eeldab, et uus valimisseadus on kooskõlas rahvusvaheliste standarditega ja jõustub enne 2010. aasta kevadeks kavandatud kohalikke valimisi;

15. rõhutab, et demokratiseerimise valdkonnas on vaja järgmise aasta jooksul teha selgeid ja märkimisväärseid edusamme, et sanktsioonid saaks täielikult kaotada, ja Valgevenega suhete täielikuks taastamiseks tuleks täita järgmised tingimused:

   – tagada sõnavabadus, kohandades meediaseadust vastavalt Valgevene Vabariigis 20.–24. septembrini 2009 toimunud rahvusvahelise teabekogumismissiooni aruandes esitatud soovitustele;

   – tagada ühinemis- ja kogunemisvabadus, tunnistades kehtetuks Valgevene kriminaalkoodeksi artikli 193-1, mille põhjal saab kriminaalvastutusele võtta registreerimata avalike ühenduste, poliitiliste parteide ja fondide tegevuses osalemise eest;

   – lubada kõigil poliitilistel parteidel ja kodanikuühiskonna organisatsioonidel end registreerida;

   – tagada usuvabadus ka teistele usunditele peale õigeusu, eelkõige võimaldada Uue Elu Kirikul vabalt tegutseda;

   – vältida Valgevenes juba tegutsevate organisatsioonide tegevuse takistamist, näiteks nende üürihindade põhjendamatu tõstmise (nagu Valgevene rahvarinde juhtumi puhul) või ELi toetuste abil teostatavatele projektidele ebaseaduslike maksude kehtestamise (näiteks Valgevene Helsingi komitee) teel;

   – luua soodsad tegutsemistingimused valitsusvälistele organisatsioonidele ja sõltumatule meediale;

   – tagada poliitilised õigused ja vabadused, lõpetades inimeste poliitilistel eesmärkidel hirmutamise, eelkõige töölt vallandamised ja ülikoolidest väljaheitmised (nagu Tatsyana Shaputska puhul, kes visati ülikoolist välja pärast seda, kui ta osales idapartnerluse kodanikuühiskonna foorumil Brüsselis);

– lõpetada sõjaväeteenistusest kõrvalehoidmise süüdistustest tulenev tagakiusamine üliõpilaste puhul, kes on oma seisukohtade tõttu ülikoolidest välja heidetud ja sunnitud omandama hariduse välismaal;

– vaadata läbi kõikide sellised sundusliku väeteenistusse võtmise juhtumid, millega rikuti noorte aktivistide, näiteks Franak Viačorka, Ivan Šyla ja Zmiter Fedaruki seaduslikke õigusi ja mis võrduvad riigipoolse pantvangide võtmisega,

16. peab kahetsusväärseks, et pärast Valgevene valitsuse esialgseid edusamme ei ole inimõiguste ja põhivabaduste valdkonnas oluliselt edasi liigutud; tuletab sellega seoses meelde poliitiliste oponentide jätkuvat represseerimist ning poliitiliste parteide (Valgevene kristlikud demokraadid), valitsusväliste organisatsioonide („Viasna”) ja sõltumatute meediakanalite (TV Belsat) registreerimisest keeldumist; kutsub Valgevene ametivõime üles vaatama läbi 2008. aasta jaanuaris toimunud rahumeelsel demonstratsioonil osalenud isikute liikumisvabadusele kehtestatud piirangud ja Artsiom Dubski vangistamise juhtum; juhib tähelepanu asjaolule, et Amnesty International käsitleb kõiki neid isikuid meelsusvangidena; nõuab, et vabastataks viivitamatult ettevõtjad Mikalai Awtukovitš ja Uladzimir Asipenka, keda on kaheksa kuud hoitud eelvangistuses;

17. kutsub Valgevene valitsust üles kehtestama surmanuhtluse kaotamist silmas pidades koheselt moratoorium kõikide surmamõistmiste ja hukkamiste suhtes (nagu on ette nähtud ÜRO Peaassamblee 18. detsembri 2007. aasta resolutsioonis 62/149 surmanuhtluse täideviimisele moratooriumi kehtestamise kohta), muutma viivitamatult kõik surmaotsused vanglakaristusteks, viima siseriiklikud õigusaktid vastavusse kohustustega, mis Valgevene on inimõigusi käsitlevate rahvusvaheliste lepingute raames võtnud, ja tagama õiglase kohtumõistmise rahvusvaheliste standardite range järgimise;

18. nõuab tungivalt, et Valgevene ametivõimud algataksid erapooletu ja läbipaistva uurimise noorte aktivistide inimröövi asjus (Artur Finkevitš rööviti 17. oktoobril 2009, Nasta Palažanka ja Dzianis Karnou 5. detsembril 2009, Uladzimir Lemeš 27. novembril 2009, Zimtser Daškevitš 5. detsembril 2009 ja Yauhen Afnahel 6. detsembril 2009), samuti Valgevene Rahvarinde liikme ja aktivisti Valiantsin Dounari hiljutise surma asjus, ning avaldaksid uurimise tulemused;

19. kutsub Valgevene ametivõime üles austama rahvusvähemuste õigusi kooskõlas Euroopa Nõukogu poolt 1. veebruaril 1995. aastal vastu võetud rahvusvähemuste kaitse raamkonventsiooniga; kutsub sellega seoses Valgevene ametivõime üles tunnustama Valgevene Poolakate Liitu, mida juhib Andżelika Borys, kes valiti 15. märtsil 2009 Poolakate Liidu kongressil tagasi liidu esinaiseks;

20. nõuab tungivalt, et Valgevene ametivõimud arendaksid tõelist dialoogi demokraatliku opositsiooni esindajatega; rõhutab seetõttu, kui tähtis on määratleda avaliku nõuandekomisjoni roll ja töömeetodid;

21. kutsub komisjoni üles kasutama igakülgselt ja tõhusalt ära võimalusi toetada Euroopa demokraatia ja inimõiguste algatuse kaudu demokraatia ja kodanikuühiskonna arengut Valgevenes ning rõhutab samal ajal, et demokraatliku opositsiooni toetamine peab olema osa suhete järkjärgulisest taastamisest Valgevenega;

22. palub komisjonil ja liikmesriikide valitsustel toetada rahaliselt telekanalit TV Belsat ja nõuda Valgevene valitsuselt tungivalt Belsati ametlikku registreerimist Valgevenes; palub Valgevene valitsusel võimaldada hea tahte ja positiivse muutuse märgina Valgevene Euroopa Humanitaarteaduste Ülikoolil, mis on eksiilis Vilniuses (Leedu), naasta seaduslikult Valgevenesse reaalsete tagatiste alusel, mis kindlustavad, et tal lastakse vabalt tegutseda ja taastada oma tegevus edasiseks arenguks sobivates tingimustes Minskis, ning eelkõige lubada ülikoolil taasavada oma raamatukogu Minskis, andes selleks ruumid ja luues tingimused, et ulatuslik valgevene-, vene-, inglis-, saksa- ja prantsuskeelsete raamatute kogu oleks kõigile avatud ja kättesaadav;

23. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, ÜRO peasekretärile, OSCE Parlamentaarsele Assambleele ja Euroopa Nõukogu Parlamentaarsele Assambleele, SRÜ sekretariaadile ning Valgevene valitsusele ja parlamendile.